

під час огляду; 5) інженерні комунікації — наявні електричні, газові, водопровідні й каналізаційні мережі; забезпечене вентиляційними каналами, природним і штучним освітленням; 6) технологічне обладнання — мийка, холодильник, газова плита, вентиляційна витяжка. ДБН В.2.2-15:2019 «Житлові будинки. Основні положення» визначає, що кухня — підсобне приміщення для приготування їжі, зберігання продуктів, їх термообробки. Згідно з цим самим документом, кухня — підсобне приміщення квартири завширшки не менше 1,8 м, заввишки не менше 2,1 м, мінімальної площі у 8 м². Кухня має бути обладнана мийкою та плитою для приготування їжі. Приміщення кухні повинно бути забезпечене припливно-витяжною вентиляцією і мати природне освітлення. Додатково під час дослідження необхідно використовувати нормативні документи, що регулюють застосування обладнання й інженерних мереж у приміщеннях (зокрема таких, як ДБН В.2.5-20:2018 «Газопостачання. Інженерне обладнання будинків і споруд» [3]).

Отже, порівнявши наведені ознаки та параметри, можна дійти висновку, що зазначене в прикладі приміщення ідентифікується як нежитлове допоміжне приміщення житлового будинку — приміщення кухні.

Водночас, визначаючи функціональне призначення приміщення, в окремих випадках у дослідженні необхідно приділити увагу розмежуванню понять «допоміжні» і «нежитлові» приміщення, зважаючи на місце їх розташування, загальну характеристику, наявність обладнання, а також спосіб і порядок їх використання. Допоміжне приміщення найчастіше є складовою комплексу

приміщень і використовується одночасно з іншими приміщеннями, призначене для обслуговування основних приміщень і за правовим статусом належить до спільного майна будинку [1].

У підсумку зазначимо, що в цій роботі наведено та проаналізовано загальні поняття, якими послуговуються для визначення функціонального призначення приміщень. Також проаналізовано характерні ознаки приміщень, що можуть бути об'єктами досліджень. Висвітлено основні правила визначення функціонального призначення приміщень. Здобуті результати мають практичний інтерес і можуть стати в пригоді для застосування в експертній практиці під час вирішення завдань, поставлених перед експертом будівельно-технічного напрямку.

Список використаних джерел

1. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку : Закон України від 14.05.2015 р. № 417-VIII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-19> (дата звернення: 18.02.2021).
2. ДБН В.2.2-15:2019. Будинки і споруди. Житлові будинки. Основні положення : затв. наказом Міністерства розвитку будівництва та ЖКГ України від 26.03.2019 р. № 87 [Чин. з 2019-12-01]. URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_v_2_2_15_2015_zhitlovi_budinki_osnovni_polozhennja/1-1-0-1184 (дата звернення: 18.02.2021).
3. ДБН В.2.5-20:2018. Інженерне обладнання будинків і споруд. Зовнішні мережі та споруди. Газопостачання : затв. наказом Міністерства розвитку будівництва та ЖКГ України від 15.11.2018 р. № 305 [Чин. з 2019-07-01]. URL: <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-360> (дата звернення: 18.02.2021).

І. Л. Шебалков,

старший науковий співробітник ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8325-8327>, e-mail: shebalkov@ukr.net

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Анотація. Дослідження військових правопорушень має свою специфіку і потребує змістовного аналізу під час проведення військових досліджень. Низька якість наданих матеріалів суттєво впливає на об'єктивність і повноту експертного дослідження, отже — не дає змоги правильно визначити всі обставини досліджуваної події.

Ключові слова: військові злочини, специфіка проведення військової експертизи, об'єктивність і повнота експертного дослідження.

Abstract. The pre-release of the victorious legalists, has its own specifics and the need for a drastic analysis in the conduct of the victorious precept. The quality of the materials produced is low, but the sutta is injected into the reality and the need for expert advice, and as a result, it will not give the opportunity to properly value due to all the surroundings of the illusory background.

Keywords: war crimes, specificity of military examination, objectivity and completeness of expert research.

Аннотация. Исследование военных преступлений имеет свою специфику и нуждается в содержательном анализе при проведении военных исследований. Низкое качество предоставляемых материалов существенно

влияет на объективность и полноту экспертного исследования, следовательно — не позволят правильно определить все обстоятельства исследуемого события.

Ключевые слова: военные преступления, специфика проведения военной экспертизы, объективность и полнота экспертного исследования.

Аналіз кількості призначених для проведення в ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» військових експертиз і досліджень з урахуванням кваліфікації військових злочинців або злочинів і правопорушень, скоєних військовослужбовцями, свідчить про їх суттєве збільшення щороку.

Так, військові дії на Сході України військовослужбовців Збройних сил України та прирівняних до них осіб інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України, які з березня 2014 року брали участь в Антитерористичній операції на території Луганської та Донецької областей, а з квітня 2018 року — в операції Об'єднаних сил для забезпечення національної безпеки та цілісності державного кордону, спричинили та продовжують спричиняти збільшення кількості військових злочинів саме в цих регіонах.

Страшна трагедія 26 вересня 2020 року на Харківщині під Чугуєвом, де під час проведення планових льотних навчань Повітряних сил ЗСУ сталося падіння транспортного літака Ан-26Ш, що призвело до загибелі 27 військовослужбовців і тривале проведення слідчих дій, спричиняє збільшення строку судового розслідування, визначення причини її настання та винних осіб.

Така категорія справ, як військові злочини та правопорушення, скоєні військовослужбовцями та прирівняними до них особами, має свою специфіку і містить різноманітні за складом і ступенем протиправні дії чи бездіяльність, які можуть завдати значної шкоди або становити суспільну небезпеку, і потребує дуже змістовного аналізу кожного правопорушення під час проведення військових експертних досліджень.

Так, військовим злочинам присвячено XIX розділ КК України «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)» [1], а коло військових правопорушень визначене в главі 13-Б КУпАП «Військові адміністративні правопорушення» [2].

Встановлення всіх обставин зазначених військових злочинів і правопорушень належить до завдань військової експертизи. Проведення цього виду досліджень потребує від судового експерта спеціальних знань у військовій сфері: знань функціональних військових обов'язків, порядку прийняття рішень командирами й начальниками з урахуванням конкретних обставин досліджуваної події, порядку зберігання і використання військової техніки та зброї.

Проте, під час проведення військових експертиз і досліджень у судових експертів виникають проблеми саме нормативно-правового регулювання у сфері експертного забезпечення правосуддя.

Відповідними статтями Закону України «Про судову експертизу» [3] передбачено:

- у ст. 3 — «судово-експертна діяльність здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження»;
- у ст. 12 — «експерт зобов'язаний: 1) провести повне дослідження і дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок»;
- у ст. 13 — право експерта «подавати клопотання про надання додаткових матеріалів».

Відповідно до вимог Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень [4]:

- абз. 12 п. 2.1 — «експерт може відмовитися від проведення експертизи, якщо наданих йому матеріалів недостатньо для виконання покладених на нього обов'язків, а витребувані додаткові матеріали не надані, або якщо поставлені питання виходять за межі його спеціальних знань. Повідомлення про відмову повинно бути вмотивованим»;
- абз. 1 і 4 п. 2.3 «Експерту забороняється: <...> самостійно збирати матеріали, які підлягають дослідженню, а також вибирати вихідні дані для проведення експертизи, якщо вони відображені в наданих йому матеріалах неоднозначно».

Експертна практика проведення військових експертиз і досліджень, з урахуванням вимог чинного законодавства, дає змогу констатувати, що в деяких випадках дотримання принципу повноти експертного дослідження може бути поставлено під сумнів, у разі якщо:

- особа чи орган, що призначає експертизу, не є фахівцем у певній галузі знань, тому не може самостійно визначити обсяг необхідних матеріалів і зразків, передбачених певною методикою проведення дослідження, які потрібні експертові для вирішення поставлених завдань;
- особа, яка проводить розслідування у провадженнях про військові злочини (кримінальні правопорушення проти обумовленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними під час проходження ними навчальних або спеціальних зборів) або у справах про адміністративні правопорушення, скоєні військовослужбовцями та прирівняними до них особами, з урахуванням особливого (спеціального) суб'єкта — військовослужбовця, не має елементарного досвіду військової служби, не обізнана зі специфікою завдань, покладених на військові формування, та не знає про особливості військової дисципліни й культури;
- особа чи орган, що призначає експертизу, територіально розташовані або пов'язані з військовою частиною або її керівним складом, де трапилася досліджувана подія, що може створити умови для не-об'єктивності наданих матеріалів;
- особа, яка здійснювала першочергові слідчі дії, неякісно провела огляд і фіксацію місця події, вилучила слідову інформацію та збирила доказову базу через певні причини, іноді незалежні від неї.

Також слід зазначити, що відповідно до чинного законодавства в межах проведення експертного дослідження питання достатності та якості наданих для дослідження матеріалів може вирішити лише сам експерт під час їх попереднього вивчення. Відповідно до деяких методик, в окремих випадках під час проведення досліджень експерт може провести дослідження в межах лише наданих матеріалів без урахування їх повноти та натурного огляду об'єктів дослідження. Право експерта заявляти клопотання в деяких випадках дає йому змогу без запиту додаткових матеріалів також відмовитися від вирішення окремих питань, мотивуючи це недостатністю наданих для дослідження матеріалів.

Аналіз названих вище причин та умов свідчить про те, що на об'єктивність і повноту проведення експертних досліджень (зокрема, у межах військової експертизи) впливає багато чинників, які залежать не лише від експерта, а й від особи, яка призначила відповідні дослідження. Лише плідна взаємодія між слідчим (або іншою особою, що призначила проведення експертизи) та експертом допоможе правильно сформулювати питання, визначити проблемні аспекти, які в подальшому (після проведення експертного дослідження) дадуть змогу правильно визначити всі обставини досліджуваної події й ухвалити правосудне рішення.

Резюмуючи, маємо зазначити, що в процесі проведення судової військової експертизи варто зважати на специфічність використання спеціальних знань, специфічність об'єктів і методів експертного аналізу під час дослідження військових злочинів та правопорушень.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 18.02.2021).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X (зі змін. та допов.).

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#n3792> (дата звернення: 18.02.2021).

3. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 18.02.2021).
4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом Міністерства України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 18.02.2021).

В. М. Шевченко,

кандидат хімічних наук, Харківський НДЕКЦ МВС України, м. Харків, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4717-0037>, e-mail: vetal1313@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ СТОРОННІХ ДОМІШОК В ҐРУНТОВИХ ОБ'ЄКТАХ

Анотація. Наведено окремі приклади дослідження найбільш поширених твердих домішок під час проведення судово-грунтознавчих експертиз. Розглянуто особливості криміналістичної оцінки результатів дослідження домішок, виявлених під час дослідження ґрунтових об'єктів.

Ключові слова: судово-грунтознавча експертиза, ґрунтові об'єкти, домішки, криміналістична оцінка.

Abstract. Some examples of research on the most widespread solid impurities while carrying out soil forensic examinations are outlined. Peculiarities of forensic evaluation of research results on impurities detected during the study of soil objects are considered.

Keywords: soil forensic examination, soil objects, impurities, forensic evaluation.

Аннотация. Приведены отдельные примеры исследования наиболее распространенных твердых примесей при проведении судебно-почвоведческих экспертиз. Рассмотрены особенности криминалистической оценки результатов исследования примесей, обнаруженных во время исследования почвенных объектов.

Ключевые слова: судебно-почвоведческая экспертиза, почвенные объекты, примеси, криминалистическая оценка.

Окрім основних ґрунтових компонентів (гумусових і гумусово-глинистих часток, зерен мінералів та гуміфікованих рослинних залишків), у ґрунтових об'єктах майже завжди зустрічаються включення неґрунтового походження — домішки.

Домішки представлено включеннями різноманітних за походженням часток, пов'язаних із діяльністю людини (вугілля, будівельне сміття, скло, фарба, шлаки тощо), і хімічних речовин (важких металів, пестицидів, нафтопродуктів тощо). Значну частину твердих домішок складають технічні або штучні породи (бетон, шлаки, цементний клінкер, цегла тощо).

Зважаючи на завдання, як фахівці вирішують у межах судово-грунтознавчої експертизи, вивчення домішок неґрунтового походження має важливе значення як в ідентифікаційних, так і в діагностичних дослідженнях [1, с. 102—105].

У контексті вирішення діагностичних завдань (характеризування невідомої ділянки місця події) засміченість

ґрунтів має особливе значення для антропогенних і техногенних ландшафтів. Ґрунти таких ділянок характеризуються складом та ознаками, які не відповідають повністю їх первісним природним генетичним особливостям. Це зумовлено тим, що умови й експлуатація таких ландшафтів (переміщення шарів ґрунту внаслідок перекопування, попадання в біоценоз сторонніх інгредієнтів, зміна рослинних насаджень тощо) призводять до суттєвих змін природного стану ґрунтів. Для ґрунтів техногенних ландшафтів характерний високий ступінь засміченості, а також наявність певних комплексів сторонніх включень, які утворюються на певних ділянках місцевості.

Наприклад, присутність у нашаруваннях ґрунту значної кількості часток будівельних матеріалів (цегли, будівельних розчинів, скляних волокон) свідчить про те, що ці нашарування походять від ділянок, поширених на будівельних майданчиках, поблизу будівель, що ремонтується, у місцях скидання будівельного сміття тощо.

Комплекс домішок, який містить уламки гірських порід (щебеню), покритих бітумом, металевих ошукрок, іржі, є характерним для ґрунтів, поширених поблизу автошляхів. Окрім цих включень, такі ґрунти часто містять частки скла, фарби й інших речовин, які могли перевозити цими шляхами. Нашарування ґрунту, що вкривають автодороги з асфальтовим покриттям, часто мають легкий механічний склад і містять значну кількість хлориду натрію, який використовують для боротьби з ожеледицею. Для ґрунтів, розташованих уздовж залізничних доріг, характерна присутність значної кількості вугілля та паливних шлаків, металевих ошукрок, засмічення нафтопродуктами.

У порівняльних дослідженнях (щодо оцінювання ідентифікаційного значення домішок) слід враховувати частоту поширення певних видів включень. Ступінь засміченості ґрунтів визначають за загальним умістом усіх груп домішок і в ідентифікаційних дослідженнях (найчастіше — як родову ознаку).

Станом на сьогодні такі домішки, як уламки кам'яного вугілля, частки глиняної (червоної) цегли, уламки скла (особливо безкольорового), частинки іржі є найбільш поширеними в багатьох антропогенних ґрунтах і зустрічаються навіть на ділянках, розташованих на значній відстані від населених пунктів, зокрема в агроценозах,